

Фашизмга қарши олиб борилган урунда хотираға жо булиб қолган воқеоштар жуда күп будган. Уша давринг ҳар куни, ҳар соатио, лаҳзаси базсан бир умрга тенди эди. Ана шундай күнларнинг биринин ҳарбий фолиятимизда катта изолиди, у ҳам булса 1941 йилнинг кеч кузиди, Москва бусагасида юз берган жанглар...

Ана шу жанглар учун мен илк жанговар мурофот — «Жанговар хизматлари учун» медали билан тақдирландим. Кейинчалик иккиси марта яралансам ҳам, қисмимни тарик этмадим.

Менинг 49-армия ҳарбий кенгашига чакириб, жанговар мурофотни тантанали вазиятида тоширилди. Куксимида «Жанговар хизматлари учун» медали порлаб туради. Кунглил тоғид кетарилди, чунки 1941 йили, уша оғир пайдада буйнай мурофот камдан кам одамга берилган эди. Бу орада ҳарбий уйномин «капитан» дараражасига кетарилди. Узин армия сийеси булимиди ишга чакирилди. Уздан Гарбий фронт Ҳарбий Кенгашни иктиери чакирилди. «Узбекистонга Гарбий фронт жангчилари делегациясини бошлаб борастан», — шу жангларга бердилар.

Фронт Сийеси бошкармаси жангвар курсаттан узбек аскар ва командирлар ҳақида ҳаракатлари армиялардан зудлик билан маънумлотар тутилди. Бир кунда 50 — 60 киши хусусида «жанговар-сийеси ахборот» олини. Уларнинг ичидан тупчи, укчи, сарпер, мерган нипондорлардан саккиси киши сараланди, сферейтор Эргаш Рузиев, старшина Муҳаммад Эмрулодар, катта сержант Ашурали Ахмадалиев, старшина Бобокул Азолов, сержант Сайфойбек Сатторов, катта сержант Норкуз Дустназаров, сийеси ҳодим майор Малла Абуллаев ва мен. Делегацияга фронт Сийеси бошкармаси ҳодими майор Абуллаев раҳбарлик килиди, меня унга муовин этиб тайинладилар.

Жангчилар делегацияси бир кунда ҳам булди. Москвагача ҳарбий самолётда, у ердан Тошкентта «ассасажир поездиди» жандар. Жангчи ва командирлар делегацияси таркибида Узбекистонга келганидан кўнсанда жангвар медал, петлицасида битта қизиши «шпаль» бор эди.

Ташрифимизнинг боиси бундай. Бизни Узбекистон республикаси хукумати юртга таклиф қилтиди. Республика рахбарлари Йўлдош Охунбоеев, Абдулхабор Абдурахмонов бошилтигиди иккиси марта фронтида ҳалхимизномидан совагасалом олиб борган эдилар. Улар бошқа қушишмалар каторида бизнинг Узбекистондан фронтида келган 1944-йил дивизияда ҳам борган эдилар. Улар бизнинг дивизияда будлан пайдадар, мен фронт линиясидан нарида — немисларнинг орқа томонидаги қўпорувлар гурухига бошлиглини кетарилди. Қўмандонлизмиз Абдулхабор Абдурахмоновга менинг ҳақида яхши гаплар айтган экан, у киши менга ва шундай гурухим жангчиларни ҳалхимизнинг қимматбадо совагахчаларни қолдигиб кетарилди.

Абдулхабор Абдурахмонов уша боришида қўмандонлигидан Узбекистонга фронтичлар делегацияси боришини илтимос қылан экан. Уша илтимоснинг ижроси сифатиди биз — бир гурух фронтчлар 1942 йил охрида Узбекистонга мехмон булиб кедик.

Тошкентта кечаси келиб тушилди. Бизни Ҳақ Комиссарлари Кенгашининг Дормондаги дачасига жойладилар. Ҳонахалар кириб улутранимизга ўқ эди, хукумат устахонасидан бичиши усталар келиб, кейим-бошилтигиди учун учмал олиб кетарилар. Эрталаб турсак, бизни яхши кийим, янги погонлар кутиб турибди. Ҳаммамиз ҳудуди булиб яхши кийим ва погонларни таҳрир, Узкомпартия Марказий қўмитасига бордик. Увактда марказум Годол қўчасидаги уч қаватли ҳаворанг бинода жойлашганди.

Бизни Марказий Қўмитасининг биринчи котиби Усмон Юсупов қабул килиди. Усмон Юсупов юмалоқ юзли, кунвон олам эди. Сочини устарада кириб олган, гимнастерка кийиб, калин саргиши камар билан белини маҳкам болганди. Бутун куринини фронтида генералларга ушшиб кетарилди. Усмон Юсупов бис билан меҳрибонларча кутоқлашиб кетарилди. Биз ҳарбий совет аъзолари — армия генерали Қўмандон Жуков, ҳарбий совет аъзоси генерал Бултандиндан унга оташин салом тоширилди. Усмон Юсупов билан фронтидаги аъзоларни, жангчилар ва офицерлар ҳаётини синчиклаб сурдид. Биз фронтида қўтирилмай, армияга қўнгират, уйдори, асам-имчак, қийм-кечак этиклиб бергаётган ҳалхимизга оғтишлар номидаси раҳматлар айтдик.

Шаҳарни кечакурун республика оқсоқоли Йўлдош Охунбоеевнинг Үрийский қўчасидаги уйига, бемор ётган отани зиёреди қўнганини бордик. Бизни у ёқса Усмон отанинг узлари бошлаб бордилар. «Сизлар билан бирга, отани мен ҳам қўриб келаман», лели Юсупов.

Йўлдош ота уйидаги кўпра-тушак қилиб ётган экан. Бизни кўриб урнидан турмоқни булид, иммо Усмон Юсупов унинг елжасидан шулағида қолдилар, турнига руҳат сурдид. Йўлдош ота ёнбошлиб олиб, ҳаммамиш билан бир-бир сурасиб чиқди.

— Армияга қачон чакирилган эдингиз? — деб сураси у мендан, скамдаги турт юздулди. «Армияга чакирилган эдингиз! — деб сураси ҳам муроминга қараб.

— Утгиз ёттини ҳилда.

— Аввалин чиқич урушларни ҳам курган экансиз да?

— Гарбий Белоруссияни озод қилишида, кейин он финалларта жангчиларда булдим. Бу урушда 1941 йилнинг июл ойи бошидан бери...

— Баракалла, углум! — деди ота ҳаммун булгандай менга меҳрибон боқиб.

Йўлдош ота бизнинг ҳоришингиза палов тайёрлаб кўйлан эканлар. Аз катта чархига ош сунзб қедилдиар. Гаплашиб утириб палов едик. Ҳушлашиб чиқиб-кетаёттанимизда қўнимизга рамзий маънодла бигитдан чун пичиги бердилар-да, яхши ниятия фотика қўйилди:

— Олинглар, олдириман!

Ағафус... орадан учтурт кун утмай, Йўлдош Охунбоеев вафот этиди. Узбекистон оқсоқолини бутун ҳалхимиз тантана билан қумди. Биз фронтичлар ҳам тобут бопшида фарҳий қоровулидка турдик, тобут қутардик, қабрига сикимлаб юшмок тупроқ ташадик.

Ҳалб. Комиссарларни Советининг раиси Абдулхабор Абдурахмонов ҳам бигза кетирибни курсади. Бизни унга меҳмон чакириб қўйиб, ҳарбий қонтиянига қўйиб олган экан. Энди улар Тошкентда утрашиб қолдилар. Бирни — фронтида меҳмон гапни тухтатомайди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхор Абдулхабор Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла Ҳақхорни Йўлдошоров ҳақида очеркини кейинчалик армия газетасида ҳам қўнгират босилиди.

Абулла

ТАНКИД. АДАБИЁТШУНОСЛИК

да номзодлик диссертацияси
ни ёклайди. Бу ишга илмий
раҳбари Бертель ва бошқалар
юксак баҳо беради.

Солих Қосимов жуда эрта
иш бошлаган, студентлик чо-
ғилақ узи үқиётан институт-
нинг тайерлов бўлимида уз-
бек тили ва адабиётидан лек-
циялар укитган. Майдум муд-
дат Урта Осиё давлат университе-
титинин филология факуль-
тетидаги музалим, декан
муовини вазифаларидаги ишла-
ган.

Олим 1947 йилдан Узбекистон
Фанлар академиясининг Адабиёт
музеидаги сунг Пуш-
кин номидаги Тил ва адабиёт
институтидаги тайерлов бўлимида
узвестлигини юзга келиши.
Узбекистонниң филология
факультетидаги музалим, декан
муовини вазифаларидаги ишла-
ган.

Махмудхожа Бехбудий уша

чикини билан муаллифи Ша-
роф Рашидов маҳсус кабул
қилинган ва унга миннатдорлик
билиргани бежиз эмас эди.

Вақт уши билан Солих
Қосимов фолиоитидаги акаемик
тадқиқотларининг урни орта
босилди. Унинг 1967 йили Мо-
сквада босилган «Узбек совет
адабиёт тархи»га aloҳида
буб либ кирган. Майдум муд-
дат Урта Осиё давлат университе-
титинин филология факуль-
тетидаги музалим, декан
муовини вазифаларидаги ишла-
ган.

Махмудхожа Бехбудий уша

мураккаб тархиша шарортида ҳа-
қиқатни килирган, уз юртингин
истиктолини, уз ҳалқининг
озодиганини ўйланган ушаг
эди. Муаллиф бу мақолада

Бехбудий ҳақида: «Бехбудий

асарларида ҳақиқи имам-марифи-

тикаларни ўйланган уз ҳа-
вли эди. Адабиётимизнинг

рига етмай қолди. Лекин бу
ишининг асосий қисми ва бош
тезисидар олимнинг беш том-
лик «Узбек адабиёт тархи»

монографиясининг бешинчи
жайди узган ва «ХХ аср
бошидаги узбек адабиётни»

деб номланган катта илмий
тадқиқотида уз аксини топ-
ган. Бу тадқиқотда муаллиф

XX аср бошида Узбекистон
адабиётини таражирига

дарабурда қартилган элини. С.

Қосимов уни бир мақоласида пати-

ти, думи юлиган «Афандини

ни кушини уштаттан бўлсада,

оралан куп йиллар утиб айтган

убодиётни юзини ўйланаш-

санни ўйланадиган юзини

ни ўйланадиган юзини ўйланадиган

ни ўйланадиган юзини ўйланад

Бобомурод ДАМИНОВ

САМАРҚАНД ШУҲРАТИ

Самарқандни олам билади деймиз. Бу гапда ҳеч ҷағна мубалага ўйқ. Ростдан ҳам шаҳримиз узининг шонлини тарихи, бугунгича чориҳи билан оламга машҳур. Биз бу билан ҳақли равишда фарҳанамиз. Оқсоч Самарқандни мизнинг тарихий зарварлашни низардан кечирганимизда биз шунчалик кўп воқеалар, шунчалик улуттаган 660 йиллик юбилейни арафасида турибди.

Амир Темур — дуне тарихидаги сеъзиярни из қоддирларни олам тан олган тарихий ҳақиқатидар. У тириклигида нақалар буюк булган булса, улангандан кейин ҳам шу қадар буюқдир. Халқимиз биринчи марта шундай фарзандининг тарихини тиқсанадиган, узуннинг шоҳи қилинди. Аэропорт, авто ва темирбулук козаклари, бизнесменлар маркази, қанча-ҷағна маданий-майсий бинолар, осмонупар уйлар, янги-янги микрорайонлар... Шу жумладан, Чупонотани ҳам Самарқандни жамолига муносиб маданий, савдо марказларидан бирига айлантириш учун иш кетаётган!

